

Forfatter: Kierkegaard, Søren

Titel: Notesbog 10 : 1841

Citation: Kierkegaard, Søren: "Notesbog 10 : 1841", i Kierkegaard, Søren: *Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 19*, udg. af Niels Jørgen Cappelørn; Joakim Garff; Jette Knudsen; Johnny Kondrup; Alastair McKinnon, Søren Kierkegaard Forskningscenteret 2001 , s. 5v.
Onlineudgave fra Søren Kierkegaards Skrifter: <https://tekster.kb.dk/text/sks-not10-txt-shoot-n9.pdf> (tilgået 13. juli 2024)

Anvendt udgave: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 19

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.
[Læs CC0-erklæringen](#)

Not10:9

III. III

Læren om Aanden.

1. Treenigheden .

Den bibelske Lære.i det gl.T. dunkel og skjult. Dog tiltroer Kirken det gl.T. denne Lære, dog kommer først Læren i Xstd. En stræng Jøde kan ikke have Treenighed. Det er sandt, hvad Calixt sagde, at Treenigheden ikke lader sig demonstrere af det gl.T. Det er deri kun som Hemmelighed, det er derfor deri og dog ikke. Det Skjulte er an sich men det er. Det har Udtrykkene Fader, Søn, Aand, og saaledes en Selvadskillen i Gud, der dog ikke udelukker Eenheden. Alle Stæder derfor man har anført, synes man mere at have lagt denne Lære ind end draget den ud. Ψ 33. Det ypperstepræstelig Tre Gange helligt. – i det N.T. Adskillelsen af Fader og Søn er fremtrædende. Aand bruges ogsaa πνευμα αγιον. Mth. 28, 29. 2 Cor. 11, 13. Paraklet, betyder ikke Hjælp men Hjælperen. Gaverne komme fra Aanden, χαρισματα ere altsaa adskilte fra Aanden, og Aanden adskilles igjen fra ó κυριος og ó θεος. 1 Cor. XII, 5-6. Aandens Virksomhed betegnes ved personlige Egenskaber, see, høre Joh. 16, 13. Stundom adskilles Aanden ikke fra Gud, hvor han nævnes i Forbindelse med Fader og Søn. alvidende 1 Cor. 2. Joh. 16, 13 Almagt 1 Cor XII, 4-11. – inspiration Joh. 14, 15. 1 Pet. 1, 21. Mskets moralske Forbedring Joh. 3. Apostelen sværger ved ham som ved Xsto. Synden ved den er den største. Mth. 12. Kaldes Gud Act: 5, 3.4. – ogsaa Eenheden af Fader Søn og Aand Mth: 28, 18-20. – Bretschneider vil at Døbeformelen ingen dogmatisk Interesse har. ---- Den kirkelige Forestilling, den tilegner sig alle de Spoer, der tidligere i Verden maae være givet til en Guds Treenighed. Intet Folk er ganske uden Spor. Inder, Chineser, Perser have Antydninger dertil. Den platoniske Forestilling. Trinitæten gaaer i Almdl. over hos Hedninge i Fleerguderie. Hos Plato er der Eenhed, han kalder den πατηρ, λογος, νους, σοφια, og Verdensjæl. I *Timæus* adskiller han de andre Principer for Gud. Spørgsmaalet er om han hypostaserede de gudd. Væsener. I Neo-Pl. kommer disse Ideer i Forbindelse med Dogmet., og Kirkefædrene tilegnede sig det Sande deri som det xstlige. Ogsaa de alexandrinske Jøder havde en bestemt Art af Treenighedslære, Philo: 1) høieste Gud, 2) λογος, δευτερος θεος, 3) πνευμα Kabbalisterne havde den ogsaa midt i den strængeste jødiske Monotheisme. – *Symbolum apostolicum* – Formelerne variere deri, at de ere udførligere og kortere. Fast Skikkelse vandt Formelen først i det apostoliske Symbolum, som efter sin Redaction først falder i det 4^d Aarh. –

Paulus Samosatenus og Sabellius, den absolute Identitet, uden al Unterschied. Einerleiheit. – Photinus og Arius. her er wesentlicher Unterschied. Sønnen er en Creatur. – de anerkjende ikke Guds absolute Spiritualisme. Macedonius. Synoden i Nicæa og Constantinopel. nicænoconstantinopolitanum. – Den evangeliske Kirke. slutter sig til de romerske Symboler i dette Punkt. Fordømme Alle der nægte Trinitæten især gl. og ny Samosaterne, Socinianerne. – Den protestantisk Dogmatik. Det indre Forhold mell. de 3 Personer, characteresell. proprietates personales. Faderens ἀγενεσία, generatio activa. Sønnens γενεσις, generatio passiva. fælleds for begge er spiratio, Aanden er processio e patre filioque. (Tilsætningen filioque). Den protestantiske Kirke forsvare den.

Dogmets Begreb.

Troens Forhold til Læren. Kirken betegner denne Lære som Hemmelighed. Følelse og Forstand finder liden Næring, Forstanden Modsigelse deri. Det er vel et Mystorium, men ikke absolut ukjendelig. Den spekulative Erkjendelses Opgave var at indsee den Modsigelse, der blev for Forstanden mell. Eenhed og Flerhed. Eenheden gaaer vel ud i Trehed; men Trehed ikke tilbage i Eenhed. Abstrakt opfattet er Trinitæten ikke Troens Gjenstand. Han troer paa den objektive Personalitet, først i Reflexionen forlanger han at begribe Eenheden i Flerheden. Herved er Viden og Speculation indtraadt. – Gud er ikke i almdl. Forstand alle Mskers Fader, han er egl. kun Fader forsaavidt han er Sønnens Fader og derved Fader til alle. Sønnen er egl. en negativ Bestemmelse m: H: t: alle andre Msk., de ere ikke i den Forstand Søn som andre Msk. Supranaturalisme holder især paa Sønnen og Aanden, Rationalismen paa Faderen. Troen tilfredsstiller sig med den hellige Aand, uden at bekymre sig om hans Forhold til Fader og Søn. Gud som Aand er det Standpunkt, hvorfra Videnskaben seer Treenigheden.

Indvendinger mod denne Lære. Reflexionen mener vel at man maa tænke Gud som den treenige, men siger ikke, at Gud er den treenige. Der er en Spaltung mell. Seyn og Denken. Det er den reflekterende Bevidsthed, der gjør Indvendingerne. Eenheden holder man fast paa, i Modsætning til Polytheismen. Vi troe alle paa een Gud. ell. mere indifferent vi troe alle paa en Gud. Det er rigtigt, forsaavidt der ingen Religion har været saa slet, at den jo har havt en Gud. Spørgsmaalet er, hvilken Gud er den, Du troer paa. Troen vil give Ideen et Indhold. Paa denne Forskjel maa Tænkningen indlade sig. Vi troe ikke alle paa een Gud, om end paa en Gud. Den abstrakte Forstand udv. og negativt, Gud er ikke Verden o: s: v:.. Man sætter al Forskjel udenfor Gud og saaledes mener man kun at beholde Eenheden.

Forstanden opfatter Eenheden numerisk, og seer

ingen Grund til at blive staaende ved 3, man kan faae en Uendelighed, en Endeløshed. – Augustin siger om Personerne, at de ere in se invicem.

Forstanden stiller Personerne op efter hverandre, og faaer derved, at Sønnen og Aanden ere Faderen underdanige og mindre end Faderen. Alle Forestillinger om Tids Succession maa fjernes.

Dogmet selv.

Hvor forskellige Formler man end har brugt, saa er der dog visse Bestemmelser der er absolut nødv: Substantialitæt, Subjektivitæt, Identitæt. – Lessing siger, at det fuldk. Væsen ikke har kunnet beskjæftige sig med Andet end Betragtningen af det Fuldkomneste, her er jo aabenbart Forskjellen og Eenheden, denne er nemlig Betragtningen. Videre siger han, at Gud skabte sig et Væsen som ingen af de Fuldkommenheder manglede, som han selv havde. Her er Feilen at sige, at han skabte. »Dette Væsen er Gud selv og ikke forskellig fra ham, fordi saa snart man tænker Gud, tænker man det og man kan ikke tænke Gud uden dette, man kan kalde det et Billede, men det er det fuldkommen lige Billede. Dette er Aanden, der er Harmonien.« Schelling bragte Philosophien dette Dogme. »Det Absolute bliver sig selv objektivt i et Modbillede, som tillige er det Selv. Gud overfører hele sin Væsenhed paa det, hvori han bliver objektiv.« Hegel. –

Seer man i alt Sligt kun Konstruktioner, det er en subjektiv Bestemmelse, saa bliver Alt til Intet.

Dogmet har disse Momenter 1) Gud er absolut Substants. Seyn som saadan., Den abstrakte Væsenhed; man kan ligesaa godt sige: das Seyn ist Gott. han erkjendes som værende in sich er causa sui. Spinoza. Gud er Fader. Her er allerede Personligheden udtalt, Spinoza identificerer Substants med Natur. Han har ikke sin Grund i en anden; thi saa var Sønnen. Gud er Fader uden nogensinde at have været Søn. 2) den absolut Subjekt. für sich. I Naturen er det Materielle o:s:v: Naturen selv ikke für sich. Seyn ell. Wesen für sich er kun mulig i Tænken, er Bevidsthed. Tænken er kun für sich. Tænken er kun for Tænken. Den Tænken som er Gud, er denkendes Seyn, Realitæt og Idealitæt, Substants og Subjekt. Fixerer man Forskjellen mell. Seyn og Tænken, saa er der ingen Sandhed deri, saa er det et Gud uværdigt Tænken. I den chr. Religion er Guds für sich Seyn hypotaseret og forestillet i Tanken om Sønnen. Det gudl. Væsen aabenbarer sig som Fader i Sønnen. An sich er Gud den uudforskellige. 3) Forholdet mell. Fader og Søn er et negativt, Faderen er ikke Sønnen, Sønnen ikke Faderen. Det maa negeres. Her er Læren om Treenigheden, der manifesterer sig for enhver, der veed at Gud er Aand. er ist der Geist von Vater und Sohn. I disse to er Gud sig selv en anden, forholder sig

til sig selv. Han er Identitæten af Differents og Identitæt. Faderen er Aand, Sønnen er Aand, men det er ikke en forskjellig Aand. Aand som Fader er Hellighed, Sønnen er Sandhed, Aanden er Kjærlighed, som forener begge. Kjærlighed er netop det, at den ene er i den anden. Aanden som Kjærlighed hæver Faderens og Sønnens Personligheder evig op i sig, det vil sige, det at de ere Personligheder, ligger netop i, at de ere Aander.

2. Læren om Naaden .

1. Kaldelsen.Udvæ[.]gelsen. Forudbestemmelse.

Augustinus. – Den nyere Dogmatik. Saavel Universalister som Particularister beraabe sig paa Skriften. Bretschneider mener, at Skriften har en dobbelt Læretypus. Saaledes er da den hellige Skrift bragt i Modsigelse med sig selv. Knapp erklærer den bibelske Modsigelse for tilsyneladende og søger at hæve den ved Sprogfortolkning.

Dogmets Begreb.

Guds Regjering af Verden er netop, at han som Aand er i Verden. Kaldelsen er den gudl. Bestemmelse med Msk, men denne Bestemmelse er an sich, er endnu umidd., den ene kan blive en Werden für sich, og deri en Werden für Gott, endelig disse to i Eenhed.

Werden für sich er ikke uden det umidd. Forhold til Gud, men dette Forhold er det ansichseiende. Mskets Vorden er ved Natur og Historie bestemt., det er Aandens endelige Liv, ell. den endelige Aand. Men deri ligger et Forhold til Gud, umidd. og forborgent; tager man Bevidstheden som Jeg, saa har det an sich tomme Jeg sit Indhold i Natur og Historie, og forholder sig efter den anden Side negativ. I dette Jeg er Naturen bleven msklig, kommen til sig selv. For Msk. har Naturen umidd. Virkelighed. Naturen faaer en Beziehung auf sich selbst og en Richtung zu sich selbst. Denne Neigung til sig selv er Abneigung mod det, som gaaer ud over den. Det er Selbstsucht. Vil ikke forklæres til Aand. Msket som han udgaar fra Naturen har samme Retning som Naturen, han indskrænker sig til Verden i Tid og Rum. – Det naturlige Msk. er tillige den Sandheden manglende. Den abstrakte Tænken. Saaledes betegnes Msk i Skriften som der selische. –

Werden für Gott.

Identitæt. Den gudl. Bestemmelse, at Mskets Werden für sich ikke er Negationen af dets Werden für Gott; thi denne Negation er netop Fordærvelsen. 1) Det er Aandens Naadeværk, at den gudl. Kaldelse er, at det identiske Forhold an sich er tilstæde. Denne Mulighed er ikke Mskets men Guds Værk, gratia præveniens. 2) i Mskene er det den Fähigkeit at kunne træde i dette Forhold, hvis Mulighed er den gudl. Naade. Dog er denne Befähigung ikke Mskets Thun, men er atter Naaden; thi det fornuftige sædelige Væsen kan ligesaa lidet bringe sig i et Forhold til Gud som Gud i et Forhold til sig. Men er dette absolute Forhold an sich, saa er derved Muligheden givet. Denne Mulighed viser sig i Msket deri, at han er Fornuft og Frihed. Skjøndt alle Msk. durch die Gnade berufen sind, saa bringen sie sich nicht selten drum. Her er Modsigelse mell. Naadens Almdl. og Erfaring, at ikke Alle blive salige. 3) Eenheden heraf er det sande Naadevalg. Den abstrakte Forstand udretter her Intet Speculationen begriber det. Den gudl. Raadslutning er ubetinget og dog betinget. Raadslutningen har et Forhold til Msk. og til Indhold den gudl. Bestemmelse om hans Salighed ell. Usalighed. Ogsaa Pelagianerne indrømmede, at Frihed og Fornuft vare Naadegaver; men da Msket derved blev salig, saa blev det muligt ved Naaden; men Fornuft og Frihed ere blot Mulighed. Det hjælper ikke at gjøre det betingede Naadevalg gjeldende som begrundet i Forudvidenhed. Det er en aldeles ugyldig Adskillelse af Wollen og Wissen i Gud. Guds Forudbestemmelse er ikke afhængig af hans Forudvidenhed, de ere eet og deri har Calvin Ret. – Den gudl. Raadslutning er vel ikke afhængig af Tid og Endelighed Denne Raadslutning er villende, vælgende, og det er Naadevalget; men Naadevalgets Sandhed ligger i, at Alle ere valgte. Det egl. Naadevalg beroer paa en Adskillelse mell: Gode og Onde, og den er ikke i Guds evige Raadslutning. – Modsigelsen hæves, Naadens Almdl. og Naadens Ubetingethed maa beholdes som begrundede i Gud fra al Abstraktion fra Forskjellen mell. Gode og Onde. est homo a deo creatus prædestinatus. Msk. som saadan i sin Umidd. er den til hvem Naadens ubetingede Decret kommer. Den ubetingede og almdl. Naade forvirkliger sig og hæver sig positivt. Selv Particularismen kan ikke nægte, at Msket maa holde fast paa Naaden (stille halten), dette er dog vel Thun. Idet det Gode er det an sich er det givet, idet det træder til Msk. er det modtaget. I Forhold til dets an sich er Msket ikke virksom; men i Modtagelsen deraf er han activ. Det ene Forhold negeres ved det andet og saaledes det modsigende Sande; og m: H: t: Msket er det den mod det Sande og Gode rettede Drift, for tillige at komme ud af Modsigelsen. –. Msk. antager Naaden, idet han anerkjender sin Bestemmelse, han antager den ikke, idet han negerer sin Bestemmelse. Fra Guds Side er Raadslutning ubetinget, fra Mskets Side er Udvælgelsen den betingede, uden at derfor Naaden ophører at være den ubetingede. At Naaden er en betinget har sin Grund i den selv som den ubetingede. Den abstrakte Modsætning mell. gudl. og msklige Frihed er det der forhindrer at man ikke kan løse Modsætning, som om den gudl. Frihed var en Hemmung for den msklige; den gudl. er netop derved den ubetingede, at den ikke hemmer Friheden uden for sig, men sætter og begrunder den. Den moralske Friheds Sandhed er den ubetingede Frihed.

Omvendelsen.

Skriftens Lære. – Kkenslære. i det 16^d Aarh. bragtes enkelte ny Bestemmelser til, som ikke altid stemme med Skriften. alle Aandens Naadevirkninger til Omv: vare middelbare og knyttede til Skriften.. Troen solā justificans. 1) interna, ikke den historiske Tro blot. 2) viva. 3) salvifica.

Dogmets Begreb. Kaldelsen er alle Naadevirkningers Begyndelse. Den er den msklige Bestemmelse tænkt uden Opnaelsen af Maalet. Dens Maal er Mskets Omvendelse. Muligheden er indeholdt i Naaden, som er aabenbaret i Xsto, og deri at Msk. midt i den almdl. Fordærvelse dog er forbleven det personlige Væsen. Virkeligheden kommer frem ved at lade sig omvende og ved at omvende sig, og Omvendelsen skeer naar Kaldelsen finder en den adæquat Tilstand hos Msket, og begges Virksomhed falder sammen. At Msk. omvender sig til Gud uden Gud er en Modsigelse. Men Gud omvender hell. Ingen mod sin Villie. Denne Bevægelse maa mediere sig gennem sine enkelte Momenter. Mediationen er Oplysningen, Helliggjørelsen og Begnadigung. Disse Udtryk antyde allerede selv begge Momenter.

Die Erleuchtung. 1) Wahrheit als Wesenheit Gottes. Gud er Lyset og boer i et utilgængeligt Lys 2) Msklige Væsens Forhold til gudl. Sandhed. Den msklige Forstand er af Naturen Dunkel og Mørke 3) Den msklige Forstands Opklarelse ved den gud. Sandhed.

1) Die Wahrheit Gottes. Det ligger i at Gud er Aand, som Aand er han villende, som villende er han tænkende. Tænken i Identitæt med Væsen er Sandhed. Aandens Væsen som er Gud er altsaa Sandhed. – Jegheden har al Sandhed til Princip, dog gaaer Fornuften feil i sine Slutninger. Subjektet er ved Spørgsmaalet om Sandheden nødt til at abstrahere fra sig selv. – Guds Forstand er en infinitiv. Men Gud er som Sandhed ogsaa Kjærlighed og som saadan Meddelelse. – Læren om Gud som det utilgængelige Lys maa ikke eensidig fixeres. Dets Aabenbarelse er Sønnen. Ogsaa Aanden bliver kaldet et Lys.

2) Der forudsættes Mørke i den msklige Aand. – Subjektet bliver sig bevidst at det mangler Sandheden, derved er Mangelen hævet ud over sig selv og er Trang. Det indseer han, naar han reflekterer paa sig selv og paa Verden. Msk. har saaledes den absolute Sandheds Idee som Ahnelse og Postulat, men er dog allerede som saadant ude over sig selv som sinnlich og verständig. I Mangelen er han Mørke; men i Bevidstheden herom ell. i Trangen er han det ikke mere. Han har den Bevidsthed, at han behøver en høiere Hjælp. Msket er Sandheden fähig. an sich er denne Fähigkeit den gudl. Kaldelse. Denne Tanke om

det gudl. Sande er ved det gud. Sande selv i ham, er ikke mere den blot msklige Tanke.

3) Mskets Oplysning ved den gudl. Sandhed. Denne Sandhed er i Msk. derved, at Msk. er i Gud., og det i Gud værende Msk. er Gud selv.

Helliggjørelse

1.) Gott als die Heiligkeit. Alle Religioner have Forestilling om det Hellige, men blot udv., som man kan see af Mythologierne. – Denne Tanke viser sig i den rene Abstraktion i den rene Tanke om ham. Den jødiske Religion danner Modsætningen til Hedenskabet. Især kommer Retfærdigheden tilsyne; Kjærligheden mangler. – I Xstd. er Helligheden ikke seet fra Lovens Standpunkt.

2) Mskets Forhold til den gudl. Hellighed. Det Hellige som det Uskyldige forestilles i Skriften som det Rene. Efter sin Natur er Msket den ikke hellige, efter sin Bevidsthed den unheilige. – Msket har Trang til Helliggjørelse. Dette er den bevidste Trang, og Helliggjørelsens første Rørelse

3) Mskets Helliggjørelse ved Gud. Er ligesaa meget gudl. som msklig Akt. – Her farer den nyere Theologie vild især siden Kant. Aandens Andeel er aldeles udv: – det Hellige er ikke det Naturlige, thi i Naturen forekommer den ikke; den er det Historiske og er deels Hellighed, deels Helliggjørelse. Det viser sig i de Enkeltes Liv. De af Xsto under[r]jettede Apostle gik ud i Verden, udbredte Evangeliet i den. Til Fromhed hører Begeistring. I denne er Neid og Gleichgültichkeit ikke. Deraf opstaaer Nødv: af at sætte Alt i at fornægte sig selv, og bringe det subjektiv Hellige til Objektivitæt. Martyriet. I Menigheden træder den Enkelte tilbage og er kun i Samfund med Andre. De Helliges Samfund. Det viser sig i Valget af Midler til ethvert Formaal. Der Zweck ist rein geistig so auch die Mittel. Hat kein Mittel, das ein nur sittliches wäre, und auf der Sinnlichkeit abzweckte. – ihr Gottesdienst. Der öffentliche, ist nicht eine Zwangsanstalt.. – Die Sittlichkeit, des Einzelnen in seinem Verhältniße zu sich selbst, und im Verhältniße zu Anderen, die Sittlichkeit des Volks. das Gese[t]z wird heilig gehalten, ist die Anerkenntniß seiner heiligen Ursprung.

3) Die Begnadigung .

I det gl. T. er nærmest Retfærdiggjørelsen i judiciel Forstand – Msket kan ikke yde Andet end Troen. Det andet Moment er Fornyelsen. Catholikerne adskille

ikke begge Dele. protestantismen fastholder dog
ogsaa et nyt Liv som den nødv: Følge.

III. Friheden.

Den bibelske Lære. subjektiv - objektiv - universell.